

Profesor Jan Křen zemřel

Když se ve sdělovacích prostředcích objevila zpráva, že pan profesor Křen se ve věku nedožitých devadesáti let (22. 8. 1930 – 7. 4. 2020) stal obětí koronavirové epidemie, u většiny těch, kteří jej znali, jistě zavládla hluboká lítost. Byl to historik evropského formátu s často provokativním kritickým myšlením, skvělý vysokoškolský pedagog, ale také člověk vysokého mravního kreditu. A byl i nesmírně lidský.

Na počátku své historické dráhy se věnoval dějinám první Československé republiky, KSČ a československému odboji za druhé světové války. Z jeho rozsáhlého díla o české emigraci na Západ vyšly v 60. letech jen první dva svazky. V roce 1970 byl kvůli nesouhlasu se vstupem vojsk Varšavské smlouvy vyloučen z KSČ a za normalizace pracoval jako dělník ve vodárenství. Politických aktivit nezanechal, patřil k zakládajícím členům Charty 77 a podílel se na vydávání samizdatových *Historických studií*.

Již v 60. letech se jako jeden z prvních českých historiků začal věnovat tématu poválečného odsunu Němců z Československa. V 80. letech vyšla v exilovém nakladatelství Sixty-Eight Publishers jedna z jeho stěžejních prací *Konfliktní společenství. Češi a Němci 1780–1918* (Toronto 1986).

Po roce 1989 se Jan Křen plně zapojil do řešení česko-německých vztahů, a to nejen v oblasti historického bádání. Jeho role při založení společné česko-německé historické komise, Česko-německého diskusního fóra a formulování *Česko-německé deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucnosti*, podepsané a ratifikované roku 1997, byla nezastupitelná. Tyto aktivity nebyly důležité jen pro centrální politické a akademické instituce, ale také jako vzor pro činnost institucí regionálních, jež se zabývaly česko-německou tematikou. Zvláště v pohraničí bylo otevírání otázek česko-německé problematiky citlivou záležitostí, zejména měla-li být oslovena široká veřejnost. Například první výstava ke spolkovým dějinám Němců v českých zemích v Muzeu

města Ústí nad Labem v roce 1993 byla velmi pečlivě osvětově připravována, takže nakonec možná nezbudila všeobecné nadšení, ale neobjevily se ani větší protesty. Svými diplomatickými schopnostmi Jan Křen rovněž pomohl při prosazování myšlenky Muzea pro dějiny Němců v Čechách mezi politiky i historiky, které snad již po všech peripetiích má naději na otevření.

Cíleně se Jan Křen věnoval i výchově mladé generace, a to opět v širším měřítku. S podporou Ministerstva zahraničních věcí ČR založil v roce 1994 na nově zřízené Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy katedru německých a rakouských studií, která se brzy rozšířila na Institut mezinárodních studií. Vzdělávají se tu nejen budoucí odborníci na dějiny a kulturu jednotlivých zemí, ale rekrutovala se odtud i celá řada moderně myslících diplomatů. Náš malý Ústav slovansko-germánských studií na ústecké Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně spolupracoval s katedrou německých a rakouských studií na řadě projektů a ráda vzpomínám na milý a nanejvýš zainteresovaný přístup pana profesora. Choval se tak ke všem, kolegům i studentům, kteří mu to také plně opláceli. Ale přitom nikdo nic nedostal zadarmo, jeho kritika dovedla být ostrá, nikdy však ne negativistická.

Koncem minulého století se Jan Křen soustředil především na napsání dějin střední Evropy 19. a 20. století v širokém kontextu. Za knihu *Dvě století střední Evropy* (Argo, Praha 2005) obdržel v roce 2006 cenu Magnesia Litera v kategorii naučné literatury. Zaznamenala velký ohlas

Jan Křen získal v roce 2007 jedno z nejprestižnějších ocenění v oboru historie ve stře-doevropském regionu - Felczakovu a Wereszyckého cenu, kterou uděluje Jagellonská univerzita v Krakově. Na snímku laureát ceny při slavnostním setkání 22. ledna 2008 v Polském institutu v Praze. Foto: ČTK

i u laické veřejnosti a byla pozitivně přivítána v Polsku (i když tam vydána nakonec nebyla) a v Německu, kde by se brzy měla objevit v překladu. Jan Křen se se svými čtenáři rozloučil publikací *Čtvrt století střední Evropy. Visegrádské země v globálním příběhu let 1992–2017* (Karolinum, Praha 2019).

Vzpomínání na Jana Křena bych si dovolila ukončit citací z rozhovoru, který poskytl v červenci 2015 deníku *Právo*, v němž reagoval nejen na aktuální stav česko-německých vztahů, ale i na migrační krizi a nebezpečí islámu: *Víte, jsou věci, které se dají vyřešit, a pak jsou věci, které se vyřeší jen tím, že se budou stále řešit. Nic jiného se podle mého soudu dělat nedá [...]. Nikdy to nebude úplně v pořádku, ale jde o to, aby to bylo jakžtakž snesitelné.*

Velké díky, pane profesore, za vše!
Kristina Kaiserová